

Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 30
Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve
Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler

Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 30

Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler

Standardın Amacı

1. Bu Standardın amacı; Faizsiz Finans Kuruluşlarının (kuruluşlar) çeşitli faizsiz finansman, yatırım ve diğer belirli varlıklardaki değer düşüklüğü ve kredi zararları ile ekonomik açıdan dezavantajlı taahhütler için ayrılan karşılıklara ilişkin muhasebe ve finansal raporlama ilkelerini belirlemek ve bu sayede özellikle finansal tablo kullanıcılarının, söz konusu varlık ve işlemlerle bağlantılı gelecekteki nakit akışlarının tutarını, zamanlamasını ve belirsizliğini gerçeğe uygun şekilde değerlendirmesini sağlamaktır. Bu Standart ayrıca, söz konusu değer düşüklüğü ve kredi zararlarının nasıl finansal tablolara alınacağını ve bunların ne zaman ve nasıl iptal edileceğini de belirler.

Kapsam

2. Bu Standart, kuruluşlar tarafından elde tutulan ve benzer özellikler taşıyan tüm faizsiz finansman, yatırım ve diğer belirli varlıklara uygulanır. Standart ayrıca kuruluşların maruz kaldığı bilanço dışı risklere de uygulanır. (Bakınız: 4'üncü paragraf)
3. Faizsiz finans işlemlerine uygulanan ilgili Standart, değer düşüklüğü ve kredi zararları için özellikle bir muhasebe uygulaması öngörmedikçe, söz konusu işlemlerin farklı aşamalarında finansal tablolara alınan varlıklara bu Standart uygulanır.
4. Bu Standart, yalnızca, kuruluşun herhangi bir şekilde, kendisi tarafından yönetilen ve bilanço dışı yatırım hesapları veya bilanço dışı Sukuk ya da benzeri araçların kriterini karşılayan kısıtlı varlık portföyünde yer alan varlıklardan kaynaklanan zarar riskine maruz kalmaması halinde, söz konusu varlıklara uygulanmaz.
5. Bu Standart ayrıca, bir varlığın gelecekteki bir taahhüt veya sözleşme kapsamında beklenen ediniminde ekonomik açıdan dezavantajlı koşulların mevcut olduğu durumları ele alır ve düzenler.

Tanımlar

6. Bu Standardın yorumlanması ve uygulanması amacıyla aşağıdaki tanımlar yapılmıştır:
 - a. Kredi zarar karşılığı: Finansal varlıklara ilişkin kredi zarar karşılığı ile finansman taahhütleri ve finansal teminat sözleşmelerine ilişkin beklenen kredi zararları için ayrılan

karşılıklardır. Kredi zarar karşılığı, katlanılan kredi zararlarını ve gelecekte beklenen kredi zararlarını kapsar.

- b. Defter değeri: Her türlü birikmiş değer düşüklüğü zararları ile birikmiş itfa (amortisman) tutarı düşüldükten sonra varlığın finansal tablolara alınan değeridir.
- c. Elden çıkarma maliyetleri: Finansman maliyetleri ve vergi giderleri hariç, bir varlığın elden çıkarılmasıyla doğrudan ilişkilendirilebilen ek maliyetlerdir.
- d. Temerrüt: Bu Standartla ilgili olarak kuruluş tarafından, ilgili alacaklar ve maruz kalınan riskler için kendi iç kredi risk yönetim politikaları doğrultusunda, faizsiz finans alanında temerrüdün özel yapısı da dikkate alınarak belirlenen “temerrüt hali”dir.
- e. Etkin getiri oranı yöntemi: Varlık veya teşebbüsten elde edilen gelirin, varlıktan veya teşebbüsün sürdürülmesinden fayda beklenen sözleşmeye bağlı süre (veya beklenen süre) boyunca düzgün ve eşit bir şekilde dağıtılması yöntemidir. Bu yöntem, gelecekte ortaya çıkması beklenen zararlar dışında tüm sözleşme şartlarını (veya en iyi tahminleri) dikkate almak suretiyle, tüm nakit akışlarını içeren tek bir getiri oranı kullanarak, varlıktan veya teşebbüsten elde edilen nakit akışlarını dağıtır. Ödenen veya alınan tüm ücret ve puanlar, işlem maliyetleri, prim veya iskontolar, esas sözleşmenin bir parçası veya yan maliyetler oldukları sürece nakit akışlarına dâhil edilir.
- f. Gerçeğe uygun değer: Piyasa katılımcıları arasında, ölçüm tarihinde olağan bir işlemde bir varlığın satışından elde edilecek veya bir yükümlülüğün devrinde ödenecek fiyattır.
- g. Kesinti: Bu Standardın amaçları doğrultusunda, gerçeğe uygun değeri veya geri kazanılabilir tutarı, sermaye gerekliliğini ve teminat düzeylerini vb. hesaplamak için bir varlığın piyasa değerinin azaltıldığı yüzde oranıdır (veya marjıdır).
- h. Değer düşüklüğü zararı: Bir varlığın defter değerinin geri kazanılabilir tutarını aşan kısmıdır.
- i. Stok: Bu Standartla ilgili olarak stok, olağan iş sürecinde satılmak üzere elde tutulan veya söz konusu satış için üretim sürecinde olan varlıktır.
- j. Yatırım riski yedeği: Yatırım hesabı sahiplerini (YHS) gelecekteki yatırım ve finansman zararlarına karşı korumak amacıyla kuruluş tarafından YHS’lerin veya benzeri araçların kârından ayrılan tutardır.
- k. Kullanılmayan geri dönülemez taahhüt bileşeni: Kuruluşun, karşı tarafın rızası olmadan isteğe bağlı olarak geri dönemeyeceği şekilde (sözleşmeye bağlı olarak veya vaat ya da

düzenleyici hükümler doğrultusunda) bağlayıcı olan finanse edilmemiş uygulama taahhütünü ve finansmanın kullanılmayan kısmını ifade eder.

- l. Ömür boyu beklenen kredi zararları: Bir alacağın beklenen ömrü boyunca tüm olası temerrüt durumlarından ya da kullanılmayan geri dönülemez taahhüt bileşeninden kaynaklı beklenen kredi zararlarıdır.
- m. Net gerçekleşebilir değer: Faizsiz finans kuruluşuna özgü faktörler dikkate alınmak suretiyle; olağan iş akışı içinde tahmini satış fiyatından, tahmini tamamlanma maliyetlerinin ve satışı gerçekleştirmek için gerekli olan tahmini maliyetlerin düşülmesiyle elde edilen tutardır.
- n. Ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşme veya taahhüt: Sözleşme veya taahhüt kapsamındaki mükellefiyetlerin yerine getirilmesinden kaynaklanan kaçınılmaz maliyetlerin, sözleşme veya taahhüt kapsamında elde edilmesi beklenen ekonomik faydaları aştığı sözleşme veya taahhüttür.
- o. Temerrüt olasılığı: Borçlunun belirli bir zaman diliminde temerrüde düşme olasılığını (başka bir ifadeyle, borç yükümlülüklerini yerine getirememesini - ayrıca bakınız: “temerrüt”) ifade eder.
- p. Kâr dengeleme yedeği: Yatırım hesabı sahiplerine ve Mudâribe belirli yatırım getiri düzeyi sağlamak için kuruluş tarafından Mudârebe gelirinden ayrılan tutardır. Aracın niteliğine bağlı olarak, benzer araçlar benzer şekilde ele alınır.
- q. Vaad ve karşılıklı vaadleşme: Vaad, bir tarafın (Murâbaha işleminde satın alma emrini veren taraf) üstlendiği zımni kabulden doğan yükümlülüktür. Fıkhî hükümlere göre meşru bir mazeretin ortaya çıktığı ve bu mazeretin vaadin yerine getirilmesine engel olduğu durumlar dışında, vaadin vadeden kişi açısından bağlayıcı olduğu anlaşılır. Bununla birlikte, belirli bir sebepten dolayı vaadin yerine getirilmesinin muallakta kalması ve kendisine vaadde bulunan kişinin vaad nedeniyle belirli maliyetlere katlanmış olması durumunda, vaadin hukuki bakımdan da bağlayıcılığı olduğu anlaşılır. Karşılıklı vaadleşme ise bir vaade karşı vaadde bulunmaktır.
- r. Karşılık: Zamanı, tutarı veya her ikisi de belli olmayan bir yükümlülüktür.
- s. Alacak (Dâin): Bu Standartla ilgili olarak alacak, yalnızca belirli ve bilinen nakit akış tutarlarını temsil eden ve değiştirilmesine izin verilen (değiştirilebilen) bir sözleşme sonucunda oluşan sözleşmeye bağlı bir hak tutarını ifade eder. Örneğin; bir borç (Karz)

işlemi veya ticaret (satış) sözleşmesi karşılığında doğan alacağı veya bir İcâre işleminde ortaya çıkan kira alacağı ya da Müşâreke veya Mudârebe sözleşmesi karşılığında dağıtılacağı açıklanan kâr gibi diğer herhangi bir sözleşme türüne istinaden ödenebilir duruma gelen tutarı temsil edebilir.

- t. Geri kazanılabilir tutar: Bir varlığın geri kazanılabilir tutarı, elden çıkarma maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri ile kullanım değerinden yüksek olanıdır.
- u. Yedek: İlgili kazançlardan veya dağıtılmamış kârlardan yapılan tahsilatlar yoluyla ayrılan özkaynak (pay sahiplerine ait veya kontrol gücü olmayan pay) veya özkaynak benzeri (kısıtlanmamış yatırım hesabı sahipleri gibi katılımcı paydaşlara ait) bileşenini ve söz konusu özkaynak veya özkaynak benzeri bakiyelerine yönelik çeşitli risklerin yönetilmesi yoluyla ilgili paydaşların yararına gerçekleştirilen değer düzeltmelerini ifade eder.
- v. Kullanım değeri: Bir varlığın kullanımından veya etkin getiri oranı yöntemini uygulayan teşebbüsün sürdürülmesinden elde edilmesi beklenen gelecekteki nakit akışlarının net değeridir.
- w. 12 aylık beklenen kredi zararları: Ömür boyu beklenen kredi zararlarının, raporlama tarihinden sonraki 12 ay içinde bir alacağa ilişkin gerçekleşmesi mümkün temerrüt hallerinden kaynaklanan beklenen kredi zararlarını temsil eden kısmıdır.

Varlıklar ve maruz kalınan risklerin sınıflandırılması

- 7. Bu Standardın amaçları doğrultusunda, varlıklar ve maruz kalınan riskler aşağıdaki şekilde sınıflandırılır:
 - a. Kredi riskine (kredi zarar yaklaşımına) tabi olan varlıklar ve maruz kalınan kredi riskleri:
 - i. Alacaklar ve
 - ii. Maruz kalınan bilanço dışı riskler,
 - b. Stoklar hariç olmak üzere, kredi riski dışındaki risklere (değer düşüklüğü yaklaşımına) tabi olan diğer finansman ve yatırım varlıkları ile kredi riski dışında maruz kalınan riskler ve
 - c. Net gerçekleşebilir değer yaklaşımına tabi olan stoklar.

Değer düşüklüğü ve kredi zararlarının değerlendirilme sıklığı

- 8. Kuruluş, her raporlama döneminin sonunda, varlığın değer düşüklüğüne uğramış olabileceğine veya ilgili kredi riskinin önemli ölçüde arttığına ilişkin bir göstergenin olup olmadığını

değerlendirir. Kuruluş, bu tür bir gösterge mevcutsa, bu Standardın hükümleri doğrultusunda, varlığın geri kazanılabilir tutarını ya da beklenen kredi zararlarını tahmin eder.

9. Bu Standardın hükümleri doğrultusunda uygulanabilir olduğu takdirde kuruluş; finansal tabloların hazırlandığı tarih itibarıyla mevcut olan iç ve dış kanıtlara dayanarak, raporlama tarihi itibarıyla değer düşüklüğünün veya net gerçekleşebilir değere ilişkin düzeltmenin ya da kredi zararına ilişkin ileriye yönelik beklentinin belirlenmesine neden olabilecek gösterge veya durumları değerlendirir.
10. Gerçeğe uygun değer değişimi özkaynaklara yansıtılan yatırımlara ilişkin olarak; bir yatırımın gerçeğe uygun değerinin önemli ölçüde veya uzun süreli olarak maliyet değerinin altına düşmesi de değer düşüklüğüne ilişkin tarafsız bir kanıttır.

İlgili muhasebe uygulamaları

Kredi zararları yaklaşımı

11. Kredi zararları yaklaşımına tabi olan varlıklar; teminatlar, akreditifler, vaade dayalı döviz ve diğer benzeri pozisyonlar dâhil olmak üzere mevcut alacakları ve maruz kalınan bilanço dışı riskleri içerir. Kuruluş, söz konusu varlık ve maruz kalınan riskler nedeniyle beklenen kredi zararlarının muhasebeleştirilmesinde aşağıda yer alan 12-34'üncü paragrafları uygular.
12. Raporlama tarihinde, bir alacağa ilişkin kredi riskinin veya maruz kalınan riskin, ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana önemli ölçüde artmamış olması durumunda kuruluş, söz konusu finansal araç için değer düşüklüğü karşılığını, 12 aylık beklenen kredi zararlarına eşdeğer bir tutar üzerinden ölçer.
13. Finansman taahhütleri (kuruluşun kontrolünde gerçekleştirilen varlık alımlarıyla sonuçlananlar dışında) ve finansal teminat sözleşmeleri açısından, kuruluşun geri dönülemez taahhütlere taraf olduğu tarih, bu Standardın hükümlerinin uygulanması açısından ilk defa finansal tablolara alma tarihi olarak kabul edilir.
14. Kuruluşun bir önceki raporlama döneminde, beklenen kredi zararlarına ilişkin zarar karşılıklarını, ömür boyu beklenen kredi zararlarına eşdeğer bir tutar üzerinden ölçmesi ancak mevcut raporlama döneminde, yukarıda yer alan (kredi risklerinde önemli artışa ilişkin) 12'nci paragrafın artık karşılanmadığını tespit etmesi durumunda kuruluş, mevcut raporlama döneminde zarar karşılığını 12 aylık beklenen kredi zararlarına eşdeğer bir tutar üzerinden ölçer.

Kredi riskindeki önemli artışların belirlenmesi

15. Kuruluş her raporlama tarihinde, bir alacağa ilişkin kredi riskinin veya maruz kalınan riskin, ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana önemli ölçüde artıp artmadığını değerlendirir. Kuruluş, söz konusu değerlendirmeyi yaparken, beklenen kredi zarar tutarında meydana gelen değişiklik yerine maruz kalınan risk veya alacağın beklenen ömrü boyunca temerrüt riskinde meydana gelen değişikliği kullanır. Kuruluş bu değerlendirmeyi yapmak için, alacak veya maruz kalınan riskte raporlama tarihi itibarıyla meydana gelen temerrüt riski ile ilk defa finansal tablolara alma tarihi itibarıyla meydana gelen temerrüt riskini karşılaştırır ve aşırı maliyet veya çabaya katlanılmadan elde edilebilen ve ilk defa finansal tablolara almadan bu yana kredi riskindeki önemli artışların göstergesi olan makul ve desteklenebilir bilgileri dikkate alır.
16. Raporlama tarihinde alacağın veya maruz kalınan riskin düşük kredi riskine sahip olduğu belirlenirse kuruluş, alacağa ilişkin kredi riskinin veya maruz kalınan kredi riskinin, ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana önemli ölçüde artmadığını varsayabilir.
17. Kuruluş, makul ve desteklenebilir ileriye yönelik bilginin aşırı maliyet veya çabaya katlanmadan elde edilebilmesi durumunda, kredi riskinin ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana önemli ölçüde artıp artmadığını belirlerken, yalnızca vadenin geçtiği bilgisine güvenemez. Ancak kuruluş, vadenin geçtiği bilgisinden (bireysel ya da toplu olarak) daha ileriye yönelik bir bilginin, aşırı maliyet veya çabaya katlanmadan elde edilememesi durumunda, kredi riskinde ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana önemli artış olup olmadığını belirlerken vadenin geçtiği bilgisini kullanabilir. Kuruluşun, kredi riskindeki önemli artışları hangi yolla değerlendirdiğine bakılmaksızın, sözleşmeye bağlı ödemelerin vadeyi 30 günden fazla aşmış olması durumunda alacağa ilişkin kredi riskinin veya maruz kalınan kredi riskinin, ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana önemli ölçüde arttığına dair aksi ispat edilebilir bir ön kabul bulunmaktadır. Sözleşmeye bağlı ödemeler vadeyi 30 günden fazla aşmış olsa dahi, kuruluşun, kredi riskinin ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana önemli ölçüde artmadığını kanıtlayan, aşırı maliyet veya çabaya katlanılmadan elde edilebilen makul ve desteklenebilir bilgiye sahip olması durumunda, bu ön kabulün aksi ispat edilebilir. Kuruluşun, sözleşmeye bağlı ödemelerin vadeyi 30 günden fazla aşmasından önce kredi riskinde önemli bir artış olduğunu belirlemesi durumunda söz konusu ön kabul geçerli değildir. Benzer şekilde, bağımsız veya içsel derecelendirme sistemine göre bir müşterinin kredi derecesinin önemli ölçüde düşürülmesi de kredi kalitesinin bozulduğunu gösterir.

Yapılandırılmış alacaklar ve yeniden yapılandırmalar

18. Kuruluş, alacağın sözleşmeye bağlı nakit akışlarının yeniden müzakere edilmiş ya da

yapılandırılmış olması ve alacağın finansal tablo dışı bırakılmamış olması durumunda, aşağıdaki hususları karşılaştırmak suretiyle alacağa ilişkin kredi riskinde önemli bir artış olup olmadığını değerlendirir:

- a. Raporlama tarihindeki temerrüt riski (değiştirilen sözleşme şartları esas alınarak) ve
 - b. İlk defa finansal tablolara alma tarihindeki temerrüt riski (başlangıçtaki değiştirilmemiş sözleşme şartları esas alınarak).
19. Yeni bir sözleşmenin getirisi, aynı müşteriyle olan daha önceki bir alacağın yerine getirilmesi için kullanılıyorsa; yeni sözleşme açısından kredi riskinde veya değer düşüklüğü riskinde önemli bir artış olduğu yönünde aksi ispat edilebilir bir varsayım söz konusudur.

Kredi zararlarının ölçümü

20. Kuruluş, kredi zararları yaklaşımına tabi bir alacağa veya maruz kalınan riske ilişkin kredi zararlarını, tutarlı bir şekilde geliştirilen ve uygulanan bir politika doğrultusunda, aşağıdakileri yansıtacak şekilde ölçer:
- a. Bir dizi olası sonucun değerlendirilmesiyle belirlenen olasılıklara göre ağırlıklandırılmış ve tarafsız bir tutar,
 - b. Etkin getiri oranı yönteminin uygulandığı ilgili gelir tahsisine karşı maruz kalınan risk veya alacakların sözleşmeye bağlı vadesi,
 - c. Geçmiş olaylar, mevcut şartlar ve gelecekteki ekonomik şartlara ilişkin tahminler hakkında, raporlama tarihi itibarıyla aşırı maliyet veya çabaya katlanılmadan elde edilebilen makul ve desteklenebilir bilgi.
21. Kredi zararları hesaplanırken, ilgili FFMS hükümleri uyarınca muhasebeleştirilen ertelenmiş her tür net kâr düşüldükten sonraki alacak tutarı esas alınır.
22. Beklenen kredi zararlarını belirlemek için dikkate alınan nakit akışları, elde tutulan teminatın satışından veya sözleşme hükümlerinin ayrılmaz bir parçası olan diğer kredi teminatı artışlarından elde edilen nakit akışlarını içerir ve söz konusu teminat ile kredi teminatı artışlarının yasal olarak geri kazanılabilirliğinin ve bu geri kazanılabilirliğin zamanlamasının nakit akışlarının belirlenmesinde dikkate alınması gerekir.
23. Kuruluşun beklenen kredi zararlarını ölçerken mümkün olan tüm senaryoları belirlemesine gerek yoktur. Ancak, kredi zararının gerçekleşme olasılığı çok düşük dahi olsa kuruluş, bir kredi zararının gerçekleşme ve gerçekleşmeme olasılıklarını dikkate alarak kredi zararının

gerçekleşme olasılığını veya riskini değerlendirir.

24. Beklenen kredi zararları ölçülürken dikkate alınacak azami süre, kuruluşun kredi riskine maruz kaldığı (uzatma seçenekleri dâhil olmak üzere) azami sözleşme süresidir. İş uygulamasıyla tutarlı olsa dahi söz konusu süreden daha uzun olan bir süre, azami süre olarak kabul edilmez.
25. Belirli işlemler hem alacağı hem de (yasal olarak veya teamüller doğrultusunda) kullanılmayan geri dönülemez taahhüt bileşenini (esasen taahhüt süresi içinde kullanım beklentisi olan) içerir. Kuruluş, söz konusu işlem ve maruz kalınan riskler için; ilgili taahhüt bu Standardın başka bir hükmüne tabi olmadığı sürece, maruz kalınan bileşik riske ilişkin beklenen kredi zararlarını ölçer.

Temerrüt

26. Kuruluş temerrüt riskinin belirlenmesi amacıyla temerrüdü tanımlarken, ilgili alacak veya maruz kalınan riske ilişkin işletme içi kredi risk yönetimi amaçları açısından kullanılan tanımla tutarlı bir temerrüt tanımı kullanır ve uygun olması durumunda nitel göstergeleri (örneğin, finansal taahhütleri) dikkate alır. Ancak kuruluş, daha uzun süreli bir gecikme olduğunda temerrüdün ortaya çıkacağını ortaya koyan makul ve desteklenebilir bilgilere sahip olmadığı sürece; alacak veya maruz kalınan riskin vadesi 90 gün geçtikten sonra temerrüdün meydana gelmeyeceğine dair aksi ispat edilebilir bir ön kabul vardır. Belirli bir alacak veya maruz kalınan risk için başka bir tanımın daha uygun olduğunu gösteren bilgiler mevcut olmadığı sürece; bu amaç doğrultusunda kullanılan temerrüt tanımı, tüm alacak ve maruz kalınan risklere tutarlı olarak uygulanır.
27. Temerrüde düşen alacak ve maruz kalınan riskler, ömür boyu beklenen zararlar için ayrılan özel karşılıklara tabidir.

Kredi riski aşamaları - Açıklama ve tutarlılık

28. 11-27'nci paragraflarda ele alınan faktörler dikkate alındığında; gün sayısını esas alan kriterlerin bu Standardın ilgili hükümleri kapsamında değiştirilebilmesi kaydıyla, alacaklara ilişkin kredi riski ile maruz kalınan ilgili kredi riskinin genel olarak aşağıda belirtilen üç kategoriye göre belirleneceği kabul edilir:
 - a. 1. aşama alacaklar - Sözleşmeden doğan ödemelerin 30 gün gecikmesi kriterini karşılamayan alacaklar: Toplam karşılıklar yoluyla 12 aylık beklenen zararlara tabidir (hesaplamalar, müşteriye özgü parametreleri esas alarak yapılmış olsa da),
 - b. 2. aşama alacaklar - Sözleşmeden doğan ödemeleri 90 günü geçmemek kaydıyla en az 30

gün geciken ya da kredi derecelendirmesinde önemli ölçüde bozulma veya sözleşmelerin ihlali gibi diğer nitel göstergeleri karşılayan alacaklar: Toplam karşılıklar yoluyla ömür boyu beklenen zararlara tabidir (hesaplamalar, müşteriye özgü parametreleri esas alarak yapılmış olsa da),

- c. 3. aşama alacaklar - Sözleşmeden doğan ödemeleri en az 90 gün geciken ya da kredi derecelendirmesinde önemli ölçüde bozulma veya sözleşmelerin ihlali veya iflas durumları gibi diğer nitel göstergeleri karşılayan alacaklar: Müşteriye/varlığa özgü karşılık yoluyla ömür boyu beklenen zararlara tabidir.

- 29. Kuruluş, kredi riskinde yaşanan önemli artışı ve temerrüdü belirlemeye yönelik kriterleri, raporlama dönemleri boyunca tutarlı bir şekilde uygular.
- 30. Kuruluşun, beklenen kredi zararlarını hesaplarken aşağıdakileri dikkate alması gerekir:
 - a. Riske maruz tutar (alacak ve maruz kalınan risk dâhil),
 - b. Risk ağırlığı, temerrüt olasılığı ve belirlenen içsel göstergeler ve etkin getiri oranı dâhil olmak üzere diğer hususlar,
 - c. Kredi riskinde meydana gelen değişiklikler, kredi derecelendirmesinde bozulma (içsel veya dışsal), başlangıçtaki sözleşmelerde yapılan değişiklikler, sözleşmelerin veya sözleşme taahhütlerinin ihlali, sektörel ve coğrafi parametreler vb. ve
 - d. Kesintiler ile bunların beklenen kredi zararlarına etkisini hesaba katmak suretiyle teminatların ve diğer kredi teminatı artışlarının mevcudiyeti.
- 31. Beklenen kredi zararları, en ihtiyatlı muhakemeye değil, en iyi muhakemeye (objektif ve olasılık ağırlıklı) istinaden belirlenir.
- 32. “Tahmini katlanılan” kredi zararı (genellikle 3. aşama kredi zararları) ile gelecekte beklenen kredi zararı arasında gerekli ayrımı yapan kredi zarar karşılığı, ilgili varlığın brüt defter değerinden yapılan bir kesinti olarak gösterilir ve ortaya çıktığı dönemde gider olarak gelir tablosuna alınır.
- 33. 31 ve 32’nci paragraflar doğrultusunda gelir tablosuna alınan toplam gider, adi pay sahiplerine ve kısıtlanmamış yatırım hesabı sahipleri dâhil olmak üzere diğer katılımcı paydaşlara uygun bir şekilde dağıtılır.
- 34. Maruz kalınan bilanço dışı risklere ilişkin karşılık (ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşme veya taahhüt yaklaşımına tabi olanlar dışında), ileriye yönelik benzer yaklaşımlar kullanılarak bir karşılık olarak kaydedilir ve yükümlülük olarak finansal tablolara alınır. Karşılık gideri, gelir

tablosuna alınır.

Değer düşüklüğü yaklaşımı

35. Gerçeğe uygun değer değişimi gelir tablosuna yansıtılan yatırımlar dışında, değer düşüklüğü yaklaşımına tabi olan varlıklar (veya 35-44'üncü paragraflarda yer alan hükümler doğrultusunda “bir varlık” olarak nitelendirilebilecek, ortak özelliklere sahip bir varlık grubu); (stoklar hariç olmak üzere) kredi riski dışındaki risklere tabi olan diğer finansman ve yatırım varlıkları ile kredi riski dışında maruz kalınan riskleri içerir. Kuruluş, söz konusu varlıklara ilişkin değer düşüklüğünü muhasebeleştirirken aşağıda yer alan 36-44'üncü paragrafları uygular.
36. Kuruluş, değer düşüklüğü zararını, bir varlığın defter değerinin geri kazanılabilir tutarını aştığı tutar olarak hesaplar. Değer düşüklüğü zararı, ilgili varlığın brüt defter değerinden yapılan bir kesinti olarak gösterilir ve ortaya çıktığı dönemde gider olarak gelir tablosuna alınır. Gelir tablosuna alınan gider, adi pay sahiplerine ve kısıtlanmamış yatırım hesabı sahipleri dâhil olmak üzere diğer katılımcı paydaşlara uygun bir şekilde dağıtılır.

Geri kazanılabilir tutar

37. Kuruluş, olası bir değer düşüklüğü göstergesi durumunda, herhangi bir değer düşüklüğünün olup olmadığını belirlemek ve 36'ncı paragraf kapsamında söz konusu değer düşüklüğünü muhasebeleştirmek için raporlama tarihinde bir varlığın, elden çıkarma maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri ile kullanım değerinden yüksek olanı ifade eden geri kazanılabilir tutarını belirler. Kuruluş, bir varlığın elden çıkarma maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri veya kullanım değerinden herhangi birinin varlığın defter değerini aşması durumunda, söz konusu her iki değer belirlenmesini gerekli görmeyebilir.
38. Kuruluşun, ilgili bilgilerin mevcut olmaması nedeniyle varlığın elden çıkarma maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değerini makul çaba sarfetmesine rağmen belirleyemediği nadir durumlarda, varlığın kullanım değeri geri kazanılabilir tutarı olarak dikkate alınır.
39. Bir varlığın kullanım değerinin, elden çıkarma maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değerini önemli düzeyde aştığını gösteren herhangi bir neden yoksa varlığın elden çıkarma maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri, geri kazanılabilir tutarı olarak kullanılabilir. Bu durum genellikle, elden çıkarma amaçlı tutulan bir varlık için geçerlidir.
40. Varlık, bir varlık grubunda yer alan diğer varlıklardan büyük oranda bağımsız olarak nakit girişleri sağlıyorsa, söz konusu varlık için geri kazanılabilir tutar belirlenir. Varlığın, bir varlık

grubunda yer alan diğer varlıklardan büyük oranda bağımsız olarak nakit girişleri sağlamaması durumunda söz konusu varlık grubu, bu Standardın amaçları doğrultusunda tek bir varlık olarak kabul edilir. Bu hüküm, genellikle yalnızca tek bir müşteriyle (veya temerrüt durumunda net ödeme yapılmasının beklendiği tek bir müşteri olarak kabul edilen ilişkili işletmeler grubuyla) ilgili varlık grubuna uygulanır.

Kullanım değeri

41. Kuruluş, kullanım değerini hesaplariken asgari olarak aşağıdaki faktörleri dikkate alır:
- Gelecekteki nakit akış tutarı veya zamanlamasına ilişkin olası değişiklik beklentilerini dikkate almak suretiyle kuruluşun varlıktan elde etmeyi beklediği gelecekteki nakit akışlarına ilişkin bir tahmin,
 - Etkin getiri oranı yönteminin uygulandığı ilgili gelir tahsisine karşı beklenen ekonomik fayda akış dönemi (etkin oran; kur riski, ülke riski, sektör riski ve işletmeye özgü riskler dâhil olmak üzere piyasa etkenlerinde meydana gelen değişiklikler için düzeltilir),
 - Piyasa katılımcılarının, kuruluşun varlıktan elde etmeyi beklediği gelecekteki nakit akışlarını fiyatlandırırken dikkate alacağı likidite gibi diğer faktörler.
42. Gelecekteki nakit akışlarına ilişkin tahminler; varlığın süregelen kullanımından kaynaklanan nakit girişlerine ilişkin projeksiyonlar, varlığın süregelen kullanımından nakit girişi sağlamak için katlanılması gereken nakit çıkışlarına ilişkin projeksiyonlar (varlığın kullanıma hazır hale getirilmesi için gereken nakit çıkışları dâhil) ile -varsa- varlıkla birlikte nakit akışlarıyla da doğrudan ilişkilendirilebilen veya makul ve tutarlı bir şekilde dağıtılabilen, varlığın faydalı ömrünün sonunda elden çıkarılması için alınacak (veya ödenecek) net nakit akışlarını içerir. Varlığın mevcut durumu için gelecekteki nakit akışları tahmin edilir. Gelecekteki nakit akışlarına ilişkin tahminler, tek bir müşteriye bağlı olduğunda, diğer faktörlere ek olarak esasen ilgili müşterinin kredi değerlendirmesini dikkate alır.
43. Gelecekteki nakit akışlarının belirlenmesinde, teminatın yasal olarak geri kazanılabilir tutarı ile zamanlaması dikkate alınmak suretiyle, kullanıma hazır olan her tür teminat tutarı dikkate alınabilir.

Elden çıkarma maliyeti düşülmüş gerçeğe uygun değer

44. Gerçeğe uygun değer, kullanım değerinden farklıdır. Gerçeğe uygun değer, piyasa katılımcılarının varlığı fiyatlandırırken kullandıkları varsayımları yansıtır. Bunun aksine kullanım değeri, kuruluşa özgü olabilen ve işletmelerin geneli için geçerli olmayan faktörlerin

etkilerini yansıtır.

Net gerçekleştirilir değer yaklaşımı

45. Birçok faizsiz finans işlemi ticaret esaslı bir yapıya (örneğin Murabaha, taksitli satışlar, Selem veya İstisnâ dâhil olmak üzere vadeli satışlara) dayanır. Söz konusu işlemler, işlemin farklı aşamalarında, stokların kuruluşun defterlerine kaydedilmesini gerektirir. Belirli durumlarda kuruluş, raporlama tarihinde söz konusu stokları varlıklarının bir parçası olarak elde tutmayı sonlandırabilir.
46. İlgili FFMS hükümlerine aykırı olmadığı sürece, tüm stoklar ilk kez finansal tablolara alındıktan sonra maliyet (ilgili FFMS uyarınca belirlenen) ve net gerçekleştirilir değerden düşük olanı üzerinden ölçülür. Bu husus, söz konusu stoklara ilişkin olası bir değer düşüklüğü göstergesi olduğu durumları da içerir.
47. Kredibilitesi yeterli olası bir müşterinin, ilgili stokları maliyete eşdeğer veya maliyetin üzerinde bir değerle satın almak için bağlayıcı bir vaatte bulunması durumunda kuruluş, stokları -varsa- gerçeğe uygun değerlerinde meydana gelen dalgalanmalara bakılmaksızın maliyet bedeli üzerinden izler.
48. Yukarıda belirtilenin aksine kredibilitesi yeterli olası bir müşterinin bağlayıcı bir vaatte bulunmaması durumunda; defter değerinin net gerçekleştirilir değere (maliyetten düşükse) düşürülmesi için düzeltme yapılır ve bu işlem sonucunda ortaya çıkan etki, tespit edildiği dönemde finansal tablolara alınır.
49. Net gerçekleştirilir değer; bu tür stokların elden çıkarılmasından kaynaklanan zararlara karşılık olarak -varsa- kuruluşun yasal hakka, iyi niyete ve önemli bir geri kazanım olasılığına sahip olması koşuluna bağlı olan bir teminat yoluyla sağlanan net geri kazanılabilir tutarları içerebilir.
50. Net gerçekleştirilir değere ilişkin düzeltme, ilgili stokların brüt defter değerinden yapılan bir indirim olarak gösterilir ve ortaya çıktığı dönem boyunca gider olarak gelir tablosuna alınır. Gelir tablosuna alınan gider, adi pay sahipleri ve kısıtlanmamış yatırım hesabı sahipleri dâhil olmak üzere diğer katılımcı paydaşlara uygun bir şekilde dağıtılır.

Ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmeye ilişkin karşılık veya bir varlık edinimine ilişkin taahhüt

51. Kuruluş, defterlerinde kayıtlı bir varlık olmasa da ileriye yönelik bir taahhüt veya gelecekte yapılmasına izin verilen sözleşmeler kapsamında bir varlığı edinmesinin zorunlu olduğu durumlarla karşılaşabilir ve söz konusu sözleşme veya taahhüt kapsamındaki mükellefiyetin,

ilgili varlığın edinimiyle meydana gelmesi beklenen ekonomik yararlardan daha büyük olması beklenmektedir. Bu durumda kuruluş, söz konusu işlemde kaynaklanması beklenen zararları yansıtan bir karşılık hesabı oluşturur.

52. Kuruluş, 51'inci paragraf kapsamında karşılığı hesaplarken olası müşteri tarafından sunulacak -varsa- teminatın varlığını hesaba katabilir. Bu gibi durumlarda karşılık tutarı hesaplanırken; mevcut teminat tutarı, söz konusu teminatın yasal süreç yoluyla geri kazanılabilirliği ve geri kazanılabilirliğin zamanlaması dikkate alınır.
53. Örneğin; bir kuruluşun varlık edinmek için taahhütte bulunduğu, sonrasında İcâre sözleşmesi kapsamında bu taahhüdü müşteriye sunduğu ve kuruluşun İcâre işlemini yerine getirememesinin ve varlığı piyasadaki alış fiyatının altında satmak durumunda kalmasının beklendiği durumlarda 51'inci paragraf uygulanır. Alınması beklenen bir malın zarar ederek elden çıkarılmasının beklendiği bir Selem işlemi de buna benzer bir durumdur.
54. Örneğin; kredibilitesi yeterli olası bir müşterinin, stokları, beklenen edinim maliyetine eşit veya bu maliyetin üzerinde bir bedelle satın almak için bağlayıcı bir vaatte bulunduğu bir stok kaleminin teslimiyle sonuçlanması beklenen bir taahhüt veya sözleşmenin bulunduğu durumlarda, 51'inci paragraf uygulanmaz.
55. Ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşme ve taahhütlere ilişkin karşılıklar, finansal tablolarda (yükümlülük tarafındaki) karşılık olarak açıklanır ve -varsa- ilgili işlemin brüt defter değerinden bir indirim olarak netleştirilmez. Söz konusu karşılıklar, ortaya çıktığı dönemde gider olarak gelir tablosuna alınır. Gelir tablosuna alınan gider, adi pay sahipleri ve kısıtlanmamış yatırım hesabı sahipleri dâhil olmak üzere diğer katılımcı paydaşlara uygun bir şekilde dağıtılır.

Tahminde meydana gelen değişiklik ve iptaller

56. Kuruluş, her bir raporlama tarihinde değer düşüklüğü tahminlerini, kredi zararlarını (kredi riskinin aşamalarında meydana gelen değişiklikler dâhil), maruz kalınan bilanço dışı riskler için ayrılan karşılıkları, ekonomik açıdan dezavantajlı taahhütler ve sözleşmeler için ayrılan karşılıkları ve net gerçekleşebilir değere ilişkin düzeltmeleri yeniden değerlendirir.
57. Tahminde meydana gelen değişiklikler (iptaller dâhil), yeniden değerlendirildikleri döneme ait gelir tablosuna alınır ve adi pay sahipleri ile kısıtlanmamış yatırım hesabı sahipleri dâhil olmak üzere diğer katılımcı paydaşlara uygun bir şekilde dağıtılır. Bu gibi dağıtımlarda; zımni tasfiyelerin daha önce de meydana geldiği ve bu nedenle söz konusu değişiklik ve iptallerin ilgili döneme ait bir olay olduğu varsayımıyla, başlangıçta muhasebeleştirilen yüzde ve oranlar

göz ardı edilerek, mevcut yüzde ve oranlar esas alınır. İlgili danışma kurulunun (tasfiye sırasında veya öngörülen herhangi bir zaman diliminde) ihtiyaç duyulmayan bakiye fazlasının yardım maksadıyla ödeneceği yönünde karar aldığı ve ilgili paydaşlarla yapılan sözleşmede bu hususun şart koşulduğu belirli durumlarda, söz konusu iptaller bu doğrultuda muhasebeleştirilir ve açıklanır. Bu bağlamda, danışma kurulu hangi kararı alırsa alsın, yukarıda belirtilen husus, finansal tabloların dipnotlarında açıklanır.

Sunum ve açıklamalar

Sunum

58. Kredi zarar karşılıkları ve birikmiş değer düşüklüğü, ilgili oldukları varlıkları düzenleyici bir varlık hesabı (ilgili oldukları varlıktan indirim olarak gösterilen) olarak sunulur ve söz konusu varlıklar, bu tür karşılık ve değer düşüklüğüne tabi olmayan diğer varlıklardan uygun şekilde ayrıştırılır. Kredi zarar karşılıkları, 28'inci paragrafta belirtilen aşamalar doğrultusunda ayrıştırılır.
59. Kuruluş, değer düşüklüğüne uğramış stoklarını değer düşüklüğüne uğramamış stoklarından ayrıştırarak değer düşüklüğüne uğramış stoklarını net gerçekleşebilir değerine indirgemek için stok tutarından bir indirim olarak yaptığı düzeltmeyi açıklar.
60. Maruz kalınan bilanço dışı risk karşılıkları ile ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşme ve taahhüt karşılıkları, karşılık olarak sunulur ve kuruluşun yükümlülüklerine dâhil edilir.

Açıklamalar

61. FFMS 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama'da yer alan açıklama hükümlerine göre açıklanması gerekenlerin yanı sıra, asgari olarak aşağıdakiler de açıklanır:
 - a. Bu Standart kapsamında, farklı varlık kategorileri için uygulanabilen veya mükellefiyet oluşturan karşılıklar ve değer düşüklüğü için benimsenen muhasebe politikaları,
 - b. Farklı varlık veya mükellefiyet sınıflarını belirlemek için uygulanan temel yaklaşımlar dâhil olmak üzere bu Standart kapsamında söz konusu varlık veya mükellefiyet sınıflarına ilişkin karşılıkların ve değer düşüklüğünün belirlenmesi amacıyla yapılan önemli muhakeme ve tahminler,
 - c. Bu Standart kapsamında belirlenen anapara tutarından ayrıştırılmak suretiyle -varsa- düzenleyici mevzuat hükümlerini karşılamak üzere ayrılan ilave karşılıklar veya değer

düşüklüğü,

- d. Varsa, düzenleyici mevzuat hükümleri kapsamında doğrudan geçici hesaba alınan gelir,
- e. Bu Standardın geçiş hükümleri doğrultusunda, yedeklerden yapılan dağıtım ve transferler ile iptaller ve mevcut bakiyeler ile pay sahiplerine ait özkaynaklardan yapılan geçici transfer hareketleri,
- f. Farklı varlık sınıfları için bu Standart kapsamında ayrılan karşılıkların ve değer düşüklüğünün belirlenmesi amacıyla düzeltilen menkul kıymetlerin ve teminatların niteliği ve beklenen değeri ile yapılan her türlü kesinti ve söz konusu kesinti için kullanılan değerlendirme yöntemi.

Yürürlük tarihi

62. Bu Standart, 1 Ocak 2020 veya sonrasında başlayan hesap dönemlerinde uygulanır. Erken uygulamaya izin verilmektedir.

Geçiş hükümleri

63. Bu Standart, geriye dönük olarak uygulanır. Bununla birlikte, uygulamaya ilişkin kısıtlamalar nedeniyle, kuruluş karşılaştırmalı finansal tabloları yeniden düzenlemeyebilir ve bu durumda pay sahipleriyle ilişkilendirilebilen daha önceki dönemlerle ilgili kümülatif giderler (veya net gider iptali), Standardın ilk kez uygulandığı raporlama döneminin başlangıcı itibarıyla dağıtılmamış kârlardan düzeltilir.
64. Kısıtlanmamış yatırım hesabı sahipleri dâhil olmak üzere katılımcı paydaşlarla ilişkilendirilebilen daha önceki dönemlerle ilgili kümülatif giderler, gerekli Fıkhî onaylarla, ilgili yatırım riski yedeğinden yapılan dağıtımla düzeltilir. Herhangi bir açık olması durumunda dağıtım, gerekli Fıkhî onaylarla, ilgili kâr dengeleme yedeğinden yapılabilir. Açığın hala devam etmesi durumunda, gerekli Fıkhî onaylarla, ilgili onayda belirtilen ve varlıkların vadesiyle uyumlu olan bir dönem içinde, söz konusu paydaş sınıfının gelirinden geri kazanılabilecek şekilde pay sahiplerine ait özkaynaktan geçici bir transfer yapılabilir. Pay sahiplerine ait özkaynaktan yapılan söz konusu geçici transfer, 3. aşama zarara veya maruz kalınan başka bir zarara karşılık olamaz. Daha sonraki bir dönemde yapılan önceki dönemlerle ilgili giderlerin iptali, dağıtımın başlangıçta nereden yapıldığına göre ilgili yedekle veya pay sahiplerine ait özkaynakla ilişkilendirilir.

Diğer Standartlarda yapılan değişiklikler

65. “-”